

HLAVNÍ ASPEKTY REGIONÁLNÍ POLITIKY SLOVENSKA

Daniela Bartková, Karol Cintula

Ekonomická fakulta, TU KOŠICE

Regionalizace a regionální uspořádání Slovenska. Spolupráce mezi státními regionálními a samosprávnými místními a regionálními orgány. Předpoklady rozvoje slovenských regionů.

1 Současné územně-správní členění a jeho důsledky

Změna hospodářského režimu po roku 1989 přinesla s sebou i potřebu změny regionálního uspořádání Slovenska. Původní regionální struktura se soustavou 38 okresů a 5 okresů za hlavní město Bratislavu v podstatě přetrvávala až do roku 1996. Dnes má Slovensko 8 krajů (Bratislavský, Trnavský, Nitrianský, Banskobystrický, Žilinský, Košický a Prešovský) a 73 okresů, ze kterých 9 tvoří města Bratislava a Košice.

Nové územně-správní členění si vyžádalo značnou finanční náročnost ze strany státu a přineslo potřebu vytvoření nového finančně-kompetenčního systému. Přenesení kompetencí na samosprávy sice znamenalo velký posun vpřed, hlavně co se týká možností a pravomocí jednotlivých regionů v oblasti jejich rozvoje a pozitivně ovlivnilo zaměstnanost, ale vedlo také k osamostatnění se a tím i k růstu sídel s menším počtem obyvatelstva. Vznikla tak sídla bez dostatečného ekonomického zázemí a dostatečného množství financí, a to i přesto, že se část státního majetku přesunula do rukou samospráv. Celý proces regionalizace se vyznačoval silným decentralizačním charakterem.

Spolupráce mezi státními regionálními a samosprávnými místními a regionálními orgány sehrává velikou úlohu při vytváření dobrých podmínek pro fungování nejen velkých sídel, ale hlavně sídel místního a střediskového významu. Týká se to jednak budování technické a sociální infrastruktury, ale též vytváření podmínek pro rozvoj malého a středního podnikání, které má velký vliv na zaměstnanost. Spolupráce mezi těmito orgány je tak důležitá i v případě přílivu zahraničního kapitálu na základě regionální spolupráce hlavně v regionech hraničících se sousedními zeměmi.

Po roce 1990 se v rámci liberalizace ekonomiky vytvořily samosprávní orgány klasického typu, které se po vzniku samostatné Slovenské republiky kodifikovaly a přebraly řadu kompetencí v oblasti veřejnoprávních činností. Na samosprávy byly přesunuty i kompetence v oblasti činností představujících bezprostřední kontakt s potřebami občanů jako např. archivnictví, matriční činnost či doprava.

Po dalším přesunu kompetencí v roce 1994 hlavně v oblasti školství, zdravotnictví, kultury a dopravy došlo k už uváděnému osamostatnění sídel. V současnosti z celkového počtu 2 861 sídel je přibližně 2 100 sídel s počtem obyvatel menším než 3 000, což je příliš malý počet na vytvoření dobrého ekonomického zázemí.

Nová regionalizace přinesla hodně pozitivního, ale v současnosti se projevují i její negativní dopady. Dynamická transformace ekonomiky se svými zápory, jako např. nedostatek zkušeností, financí a „špatných“ podnikatelů způsobily, že se majetek obcí

dostatečně nezvelebil, často se předával s cílem získání finančních prostředků na zabezpečení „potřebnějších“ projektů. Obcím nezůstávaly a nezůstávají finanční prostředky na dokončení už téměř vybudovaných objektů, s jejichž stavbou se začalo ještě před více než deseti lety. Tyto stavby chátrají, ztrácejí na hodnotě, čímž je jejich odkoupení pro podnikatele nevýhodné a nemají o ně zájem.

Jako velkou překážku plynulého a méně problémového přesunu kompetencí se jeví to, že samosprávným orgánům chybělo tzv. adaptační období a dokonalejší legislativa, která by je přesně definovala.

2 Migrace obyvatelstva a zaměstnanost

Vnitřní migrace obyvatelstva v období do 1989 roku byla poměrně stabilní a byla ovlivňována hlavně intenzitou bytové výstavby.

Po roce 1989 nastaly změny v migraci obyvatelstva. Její intenzita a směr byl hlavně do velkých měst a jejich okolí, jelikož se v nich koncentruje ekonomická síla. Vybudovaná infrastruktura a velký počet kvalifikovaného obyvatelstva jsou totiž základními podmínkami rozvoje podnikání. Motivací migrace je hlavně možnost získat adekvátní práci a vyšší výdělek. Stěhují se hlavně mladí lidé s vyšší kvalifikací, což způsobuje, že v menších sídlech zůstává hlavně starší část populace, čímž se prohlubuje rozdíl mezi venkovskými a městskými sídly.

Jednou z úloh regionální politiky je snaha o vytvoření ekonomicky vyrovnaného území. I předešlý režim se snažil o to, aby byly rozdíly mezi regiony co nejmenší. Budovaly se mnohé výrobní podniky, které byly umístěny do různých částí Slovenska. Avšak jejich existence přinášela při pozitivních i negativní dopady na naše hospodářství. Pozitivními dopady byly hlavně pracovní příležitosti pro obyvatelstvo z relativně širokého okolí, ve kterém se podnik nacházel a negativními dopady poškození životního prostředí. V současnosti se i kdysi pozitivní vliv zaměstnanosti stává hrozbou, protože špatná ekonomická situace těchto podniků vytváří tlak na snižování počtu pracovních míst bez kompenzace nové tvorby pracovních příležitostí. Tato situace nutí hlavně mladé lidi, resp. členy mladých rodin k dojíždění za prací do vzdálenějších oblastí, případně do zahraničí, což má kromě ekonomických i jiné - hlavně sociální dopady.

Jednou z možností, (a zdá se nejdůležitější), jak podpořit a "nastartovat" zaostalejší regiony, je výstavba bytů, čím by se rozproudil život v těchto oblastech. Byty jsou potřebné hlavně pro mladé rodiny, které v mnoha případech žijí ve společné domácnosti se svými rodiči, někdy i sourozenci. Na malé ploše žije více generací, z čehož plynou mnohé generační problémy, které negativně ovlivňují zejména sociálně-demografický vývoj na Slovensku (vysoká rozvodovost, nízká porodnost, atd.). Nastěhování se mladých rodin do méně rozvinutých oblastí, je předpokladem jejich zatraktivnění pro malo i velkopodnikatele, tedy pro obchodníky i výrobce. Je totiž předpoklad, že se v dané oblasti zvýší nejen počet obyvatel v produktivním věku, ale v oblasti se zvýší i vzdělanostní úroveň potenciální pracovní síly. Prostředky státu na výstavbu bytů pro mladé rodiny se v budoucnu několikanásobně vrátí v podobě pozitivního vývoje makroekonomických ukazatelů Slovenska a též v zlepšení jeho sociálně-demografického vývoje. Je totiž velmi složité přilákat domácí i zahraniční investory do oblastí se slabě vybudovanou infrastrukturou a bez potenciálních odběratelů svých výrobků. Oživení podnikatelské sféry je významným faktorem regionálního rozvoje. I když

většina podnikatelů spolupracuje se samosprávnými orgány, je jasné, že podmínky pro rozvoj podnikatelského prostředí vytváří státní správa.

Závěr

Rozdíly mezi regiony byly, jsou a budou. Záleží však na správné volbě regionální politiky, která by měla každému regionu zaručit určitý standard, a to bez ohledu na jeho hospodářskou sílu.

Literatura:

1. ČERNÁ, J.- STANEK, P.: *Regionalizácia slovenskej ekonomiky. Slovensko- križovatka Európy*. Bratislava SIA 1996.16 s.
2. ŠIMKOVÁ, H.- TEJ, J.: *Problémy rozvoja malých okresov*. Zborník. Folia geographica 3. Prešov 1999. s.299-305.

Recenzovala: Ing.Ilona Obršálová,CSc., Katedra veřejné správy, FES, UPa